

Suositus: sähkökirjojen suojaus

Teknisesti kevyemmät menetelmät

Suomen Kustannusyhdistyksen kehitystyöryhmä on pohtinut miten sähkökirjojen osto- ja käyttökokemusta voidaan parantaa ja helpottaa tällä tavoin markkinoiden kehittymistä. Kuluttajan kannalta on myös helpompaa, jos kustantajat käyttävät viestinnässään samoja periaatteita.

Alla on suosituksen perusasiat. Liitteessä on lisäksi myös eri suositusmenetelmien vertailua ja tietoa piratismista sekä piraattisivustoilta etsivien hakurobottien toimintaperiaatteista.

Suositus koskee sähkökirjoja, joita myydään kuluttajalle ladattavina tiedostoina.

1. Johdanto

Paras suojaa piraattimarkkinoita vastaan ovat toimivat lailliset markkinat. Toimivien markkinoiden syntymistä edistää oikeanlaisen suojausmenetelmän valinta eri tuotteille.

Sähkökirjojen käytetyin suojausmenetelmä on Adoben DRM. Tällöin kirjan ostaja joutuu ensimmäisellä kerralla luomaan itselleen Adobe ID-tunnuksen ennen kirjan lataamista. Kuluttajat kaipaavat kuitenkin helpompakäyttöisempiä suojausmenetelmiä. Jos kustantaja haluaa siirtyä käyttämään sosiaalisen suojauksen ja vesileiman yhdistelmää, Kustannusyhdistys suosittelee käytettäväksi niitä seuraavien ohjeiden mukaan.

Alla olevaa ohjetta voi vapaasti hyödyntää sähkökirjassa:

Sosiaalinen suojaus:

Kustantaja:

- Kustantajan on hyvä laittaa copyright-sivun loppuun teksti:
Teoksen jakelu ja osittainenkin kopiointi muuhun kuin lain sallimaan yksityiseen käyttöön ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa on korvaus- ja rangaistusvastuun uhalla kielletty.

Jakelija, jälleenmyyjä:

- Kirjan copyright-sivulla teksti
Tämän kirjan on hankkinut Matti Meikäläinen.
Mikäli kirjaa jaellaan laittomasti, sen alkuperäiset ostotiedot voidaan selvittää.
- Lisäksi kirjan muilla sivuilla voi satunnaisesti esiintyä teksti:
Tämän kirjan on hankkinut Matti Meikäläinen.

Vesileimaus, jakelija, jälleenmyyjä laittaa:

- Kirjan sisälle piilotettua tietoa jakelijasta/jälleenmyyjästä
- Kirjan sisälle piilotettua tietoa kirjan ostaneesta asiakkaasta.
Tietojen perusteella asiakas pitää olla yksilöitävissä. Esim. asiakkaan ja oston tunniste, joka sisältää tiedon käyttäjästä, ostohetkestä ja tuotteesta.
- Kirjan sisälle piilotetut tiedot voivat olla salatussa muodossa

2. Eri suojausmenetelmät, edut ja haitat

Tiedostoina ladattavien sähkökirjojen suojaus voidaan tehdä eri tavoin:

- vahvalla DRM suojauksella (esimerkiksi Adoben DRM, suljettujen järjestelmien kuten Applen ja Amazonin omat suojausmenetelmät)

- vesileima tai sosiaalinen suojaus tai niiden yhdistelmä
- teknisesti suojaamaton

Sosiaalisella suojauksella tarkoitetaan sitä, että sähkökirjassa näkyvät ostajan tunnistetiedot. Yleensä nämä tiedot näkyvät ainakin kirjan alussa tekijänoikeussivulla.

Vesileima ei ole pelkästään näkyvä elementti, vaan ostajan ja myyjän tiedot voidaan myös piilottaa sähkökirjatiedostoon. Vesileiman tarkoitus on, että myyjä voi piilotettujen tietojen perusteella selvittää ja laillisesti todistaa että tietty käyttäjä on ostanut tuotteen, jolloin tekijänoikeusrikkomuksen tapahtuessa hänet voidaan tarvittaessa haastaa oikeuteen.

Tietynlaiselle kirjallisuudelle, kuten esimerkiksi päivitettävälle ammattilaissisällölle, vahva suojaus on vartenotettava vaihtoehto. Yleisen kirjallisuuden puolella sosiaalinen suojauksen ja vesileiman yhdistelmä voi olla toimivin ratkaisu.

Vaikka teos olisi teknisesti suojaamaton, sitä ei ole oikeutta jaella ilman oikeudenomistajan lupaa. Tekijänoikeus itsessään ei ole riippuvainen teknisestä suojauksesta.

Vahva suojaus: Adobe DRM, suljetut järjestelmät: esim. Amazon, Apple

	kustantaja/jakelija	lukija
Käyttöönotto	Jakelija joutuu ohjeistamaan ja antamaan asiakastukea.	Monivaiheinen (etenkin ensimmäisen kirjan hankinta). Suljetuissa järjestelmissä käyttöönotto on suhteellisen helppoa.
Käyttö	Esimerkiksi mahdollisuus poistaa sähköinen sisältö käyttäjältä.	Esimerkiksi siirto laitteelta toiselle on hankalaa.
Tekninen suojaus	Vahva. Alkuperäinen ostaja on jäljitettävissä.	Vahva, mutta osaavalle käyttäjälle mahdollinen murtaa ilmaisohjelmien avulla.
Kustannukset	Jakelijoille/kirjastoille kalliimpi kuin muut suojausmenetelmät.	Ei kustannuksia.
Järjestelmän avoimuus	Suljettu, toimii vain tietyissä ympäristöissä.	Suljettu, toimii vain tietyissä ympäristöissä.
Käyttöoikeus	Mahdollisuus määritellä käyttöoikeuden pituus ja kontrolloida lainausta (esimerkiksi kirjastolainaus).	Tekninen suojaus estää lainaamisen eteenpäin. Joissain suljetuissa järjestelmissä on mahdollista rajatusti lainata eteenpäin.
Laiton jakelu	Jos tekninen suojaus on murrettu, alkuperäinen ostaja ei ole jäljitettävissä.	Kaksinkertainen rikosvastuu: tekijänoikeuslain rikkomisen lisäksi teknisen suojauksen murtaminen on laitonta.
Asiakasturva		Ostotiedot kirjautuvat jakelijan järjestelmään, tiedosto helppo palauttaa lukijan käyttöön esim. laitteen rikkouduttua.

Vesileima ja sosiaalinen suojaus

	kustantaja/jakelija	lukija
Käyttöönotto	Teknisesti jakelija vastaa vesileiman sisällöstä.	Helppo, ei toimenpiteitä.
Käyttö	Tiedostoa ei voi poistaa käyttäjältä.	Nopea ja helppo.
Tekninen suojaus	Keskivahva, alkuperäinen ostaja on jäljitettävissä.	Keskivahva, lukijan pitäisi osata poistaa sekä näkyvä että näkymätön suojaus. Vahva sosiaalinen suojaus.
Kustannukset	Matalat kustannukset	Ei kustannuksia.
Järjestelmä	Avoin, toimii kaikissa ympäristöissä	Avoimuuden takia tekijänoikeudet hämärtyvät helpommin.
Käyttöoikeus	Ei mahdollista kontrolloida käyttöoikeuden pituutta.	Tekninen suojaus ei estä tiedoston lainaamista eteenpäin, mutta alkuperäinen ostaja jäljitettävissä. Alkuperäinen ostaja voi joutua vastuuseen kolmansien toimista.
Laiton jakelu	Ostaja helppo jäljittää, jos suojausta ei ole kokonaan pystytty poistamaan.	Kaksinkertainen rikosvastuu: tekijänoikeuslain rikkomisen lisäksi vesileiman rikkominen on laitonta.
Asiakasturva		Ostotiedot kirjautuvat jakelijan järjestelmään

Teknisesti suojaamaton

	kustantaja/jakelija	lukija
Käyttöönotto	Kustantajan kannalta peruuttamaton päätös: myöhempi suojaus ei enää estä piratismia. Suojaamaton jakelu vaatii kirjailijalta hyväksynnän.	Helppo, ei vaadi toimenpiteitä.
Käyttö	Turvaton. Tiedostoa ei mahdollisuutta poistaa käyttäjältä.	Nopea ja helppo.
Tekninen suojaus	Ei suojausta, alkuperäinen ostaja ei ole jäljitettävissä	Ei suojausta.
Kustannukset	ei kustannuksia	Ei kustannuksia.
Järjestelmä	Avoin, toimii kaikissa järjestelmissä.	Avoimuuden takia tekijänoikeudet unohtuvat helposti kokonaan.
Käyttöoikeus	Alkuperäisen ostajan jäljittäminen on hankalaa ja epävarmaa. Alkuperäistä ostajaa on vaikea saattaa vastuuseen kolmansien osapuolien toimista. Käyttöoikeuden pituutta ei voi määritellä (esimerkiksi kirjastolainauksessa).	Ei teknistä suojausta, joka estäisi tiedoston lainaamisen eteenpäin.
Laiton jakelu	Alkuperäisen ostajan jäljittäminen on hankalaa ja epävarmaa.	Rikosvastuu tekijänoikeuden rikkomisesta.
Asiakasturva		Ostotiedot kirjautuvat jakelijan järjestelmään.

Jotkut kirjat voivat olla suojattu avoimilla lisensseillä (esim. Creative Commons), jolloin toimitaan lisenssiehtojen mukaan.

3. Piratismi ja hakurobottien toiminta

Mikäli kustantaja havaitsee teoksiaan jaettavan laittomasti, kannattaa esikädessä ottaa yhteyttä TTVK:een (Tekijän oikeuden tiedotus- ja valvontakeskus). Siellä on kirjapiratismiin erikoistunut lakimies. Suomen Kustannusyhdistys on TTVK:n jäsen ja SKY:n jäsenet voivat käyttää TTVK:n palveluja. TTVK:n sivut ovat osoitteessa www.antipiracy.fi

Hakurobotit ovat tärkeitä työvälineitä piratismiin torjunnassa. Ne etsivät annetuilla parametreilla laittomia teoksia netistä ja tavallisesti lähettävät automaattisen kirjeen sellaisten sivustojen hallinnoijille, joilta laittomia sisältöjä löytyy. Kirjeet, joissa pyydetään ko. aineiston poistamista, tehoavat yli yhdeksässä tapauksessa kymmenestä. Lue lisää liitteestä ([web_crawler.pdf](#)).